Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 8 czerwca 2018 r.
(OR. en)

Międzyinstytucjonalny numer referencyjny:
2018/0226 (NLE)

9871/18
ADD 6

RECH 275
COMPET 425
ATO 33
CADREFIN 82
IA 191

WNIOSEK

Od:	Sekretarz Generalny Komisji Europejskiej, podpisał dyrektor Jordi AYET PUIGARNAU
Data otrzymania:	7 czerwca 2018 r.
Do:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Sekretarz Generalny Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	SWD(2018) 309 final
Dotyczy:	DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI: **Horyzont Europa - Konsultacje z zainteresowanymi stronami** - Sprawozdanie podsumowujące - towarzyszący wnioskom dotyczącym: ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiającego program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie DECYZJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiającej program szczegółowy służący realizacji programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” ROZPORZĄDZENIA RADY ustanawiającego program badawczo-szkoleniowy Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej na lata 2021–2025 uzupełniający program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa”

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument SWD(2018) 309 final.

Zał.: SWD(2018) 309 final

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 7.6.2018r.
SWD(2018) 309 final

DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI

Horyzont Europa
Konsultacje z zainteresowanymi stronami
Sprawozdanie podsumowujące

Towarzyszący dokumentowi:

Wnioski dotyczące

ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiającego program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa" oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie

DECYZJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiającej program szczegółowy służący realizacji programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa"

ROZPORZĄDZENIA RADY ustanawiającego program badawczo-szkoleniowy Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej na lata 2021–2025 uzupełniający program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa"

{COM(2018) 435 final} - {COM(2018) 436 final} - {COM(2018) 437 final} -
{SEC(2018) 291 final} - {SWD(2018) 307 final} - {SWD(2018) 308 final}

„Horyzont Europa”
Konsultacje
z zainteresowanymi stronami

Sprawozdanie podsumowujące

1. WPROWADZENIE

Niniejszy dokument zawiera streszczenie[1] odpowiedzi na konsultacje publiczne w sprawie przyszłych funduszy UE w dziedzinie inwestycji, badań naukowych i innowacji, MŚP i jednolitego rynku, które odbyły się w okresie od stycznia do marca 2018 r., a także innych informacji zwrotnych od zainteresowanych stron. Analiza tych odpowiedzi przyczyniła się do opracowania wniosku Komisji dotyczącego przyszłego programu ramowego „Horyzont Europa", przyjętego w czerwcu 2018 r.

Celem konsultacji było zebranie opinii zainteresowanych obywateli i stron na temat kształtu programu w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa" w okresie po 2020 r. W ramach przygotowań Komisja określiła najważniejsze zainteresowane strony, obejmujące unijne i patronackie organizacje i instytucje działające w tej dziedzinie polityki. W celu zaspokojenia różnych potrzeb informacyjnych konsultacje objęły również konferencje z udziałem zainteresowanych stron, wydarzenia, ukierunkowane warsztaty, grupy ekspertów, konsultacje internetowe oraz analizę stanowisk przedłożonych Komisji Europejskiej. Do analizy wkładu zainteresowanych stron wykorzystano metody ilościowe i jakościowe.

2. WYNIKI KONSULTACJI Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI

2.1. Konsultacje publiczne w sprawie funduszy UE w dziedzinie inwestycji, badań naukowych i innowacji, MŚP i jednolitego rynku

Kwestionariusz zawierał zamknięte i otwarte pytania na temat wyzwań politycznych, zasady pomocniczości oraz wartości dodanej UE, celów programów i przeszkód na drodze do ich osiągnięcia, możliwości uproszczenia i synergii między programami. Zainteresowane strony mogły również przedstawić swoje stanowiska. Otrzymano ponad 4 000 odpowiedzi, **a 94 % respondentów odniosło się do wsparcia UE na rzecz badań naukowych i innowacji**. Odpowiedzi zostały poddane dalszej analizie, jak opisano poniżej.

Prawie połowa respondentów (46 %) odpowiadała jako osoby prywatne. Kolejne grupy to przedsiębiorstwa i przedstawiciele przemysłu (17 %) oraz szkoły wyższe (14 %). 93 % respondentów pochodziło z państw członkowskich UE, 5 % z krajów stowarzyszonych i 1 % z państw trzecich. Respondenci pochodzili z 70 różnych krajów; najwięcej z Hiszpanii, a następnie z Niemiec, Włoch, Francji i Belgii.

Około 90 % (3 414) respondentów ankiety stwierdziło, że ma doświadczenie z programem „Horyzont 2020". Osoby, które zgłosiły doświadczenie z programem „Horyzont 2020" miały również doświadczenie z europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi (22 %), programem UE w dziedzinie zdrowia (9 %) oraz programem na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw i MŚP (8 %).

Komisja zidentyfikowała szereg wyzwań politycznych, które mogłyby zostać rozwiązane dzięki programom w dziedzinie inwestycji, badań naukowych i innowacji, MŚP i jednolitego rynku. Za najważniejsze wyzwania respondenci uznali:

- „Wspieranie badań naukowych i innowacji w całej UE": 97 % respondentów uważa, że jest to ważne lub raczej ważne wyzwanie polityczne.

[1] Rozszerzony przegląd wyników konsultacji z zainteresowanymi stronami można znaleźć w załączniku 2 do oceny skutków programu „Horyzont Europa" (SWD XXX/2018).

- „Wspieranie edukacji, umiejętności i szkoleń”: 93 % respondentów uważa, że jest to ważne lub raczej ważne wyzwanie polityczne.
- „Zapewnienie czystego i zdrowego środowiska oraz ochrona zasobów naturalnych”: 90 % respondentów uważa, że jest to ważne lub raczej ważne wyzwanie polityczne.

Około 61 % respondentów uważa, że dotychczas wyzwaniem „Wspieranie badań naukowych i innowacji w całej UE” zajmowano się w stopniu pełnym lub umiarkowanie dobrym, natomiast 35 % uważa, że zajmowano się nim jedynie do pewnego stopnia. Można zrobić więcej w celu rozwiązania problemu bezrobocia i nierówności społecznych: jedynie 14 % respondentów uważa, że wyzwaniem tym zajęto się w umiarkowanie dobrym stopniu.

Według większości zainteresowanych stron „zbyt skomplikowane procedury prowadzące do dużych obciążeń administracyjnych i opóźnień” to główne przeszkody w realizacji celów obecnego programu. Inne przeszkody to „brak elastyczności umożliwiającej reagowanie na nieprzewidziane okoliczności”, „brak wystarczającej synergii między unijnymi programami/funduszami” i „trudność połączenia działania UE z innymi interwencjami publicznymi i finansowaniem prywatnym”.

Ogólnie rzecz biorąc zainteresowane strony są zgodne co do tego, że mniejsza liczba jaśniejszych i krótszych przepisów oraz wzajemne dostosowanie przepisów dotyczących różnych funduszy UE, jak i lepsze informacje zwrotne dla wnioskodawców to najważniejsze czynniki uproszczenia.

Większość respondentów (88 %) uważa, że obecny program wnosi wartość dodaną w znacznym lub umiarkowanie dobrym stopniu w porównaniu z tym, co mogłyby osiągnąć państwa członkowskie na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym. Regionalne władze publiczne, szkoły wyższe i organizacje społeczeństwa obywatelskiego wydają się mieć nieco bardziej pozytywne zdanie w tym zakresie.

Współdziałanie i współpraca są najczęściej podawanymi przykładami unijnej wartości dodanej programów i funduszy UE w porównaniu z działaniem państw członkowskich. W porównaniu z innymi zainteresowanymi stronami współdziałanie i współpracę częściej wymieniały organizacje badawcze, krajowe organy publiczne oraz osoby prywatne. Z drugiej strony przedstawiciele przedsiębiorstw i przemysłu, inne zainteresowane strony i osoby prywatne częściej wymieniały wzrost konkurencji. Organizacje międzynarodowe, szkoły wyższe oraz publiczne władze regionalne częściej niż inni respondenci zauważały, że większa mobilność stanowi wartość dodaną programów UE i funduszy. Zainteresowane strony uważają także nowe rynki, różne sieci i partnerstwa, łączenie zasobów i lepsze wyeksponowanie za czynniki, które zapewniają znaczną wartość dodaną do programów i funduszy UE.

2.2. Stanowiska[2]

Zainteresowane strony przesłały ponad 300 stanowisk, *ad hoc* lub w ramach konsultacji publicznych. Instytucje UE również przyjęły opinie w sprawie przyszłego programu. Najczęstsze poglądy zainteresowanych stron można streścić w następujący sposób:

- Utrzymanie udoskonalonej struktury trójfilarowej

Respondenci byli zadowoleni z funkcjonowania trójfilarowej struktury programu „Horyzont 2020”, przy czym uznali, że konieczne są lepsze powiązania między filarami w celu lepszego uwzględnienia całego łańcucha wiedzy.

- Zwiększenie środków finansowych na rzecz ERBN i MSCA

[2] Griniece, E. (2018) Synthesis of stakeholder input for Horizon Europe and European Commission analysis (Streszczenie wkładu zainteresowanych stron w program „Horyzont Europa” i analiza Komisji Europejskiej).

Europejska Rada ds. Badań Naukowych (ERBN) i działania „Maria Skłodowska-Curie” (MSCA) są szeroko doceniane i należy zwiększyć budżet na nie.

- Wzmocnienie FET

FET jest ważnym oddolnym instrumentem, który należy wzmocnić. Szczególnym problemem jest obecna nadwyżka wniosków.

- Wsparcie dla kluczowych technologii prorozwojowych (KET)

Kluczowe technologie prorozwojowe odgrywają ważną rolę we wzmacnianiu konkurencyjności przemysłowej Europy oraz jej zdolności do stawiania czoła wyzwaniom społecznym, w związku z czym zasługują na przyznanie im znaczącej pozycji w przyszłości.

- Dotacje jako główny instrument finansowania

Dotacje są uważane za jedyny zadowalający instrument finansowania dla podmiotów sektora publicznego i podmiotów nienastawionych na zysk; powinny zatem być nadal najważniejszym trybem finansowania. Instrumenty finansowe mogłyby odgrywać rolę uzupełniającą w odniesieniu do działalności bliskiej wprowadzeniu na rynek. Potrzebne są jasne procedury, a możliwość wyboru instrumentów finansowania nie powinna prowadzić do większej złożoności.

- Większy nacisk na badania motywowane ciekawością poznawczą

Większy nacisk na oddolne zaproszenia jest niezbędny, aby wspierać pomysły i rozwiązania dotyczące przyszłych potrzeb społecznych; należy także zachować odpowiednią równowagę w odniesieniu do odgórnych wniosków dotyczących priorytetów strategicznych.

- Środki zachęcające do szerszego uczestnictwa

Wielu respondentów wzywało do zwiększenia wsparcia na rzecz „zapewniania szerszego uczestnictwa”, aby w większym stopniu zachęcać do inwestycji krajowych i budowania zdolności. Lepsze powiązania z funduszami strukturalnymi mogłyby pomóc w szerzeniu doskonałości. Jednak ustanowienie kontyngentów geograficznych odbiłoby się negatywnie na osiągnięciu celu dotyczącego doskonałości. .

- Projekty na mniejszą skalę realizowane w ramach współpracy

Większość zainteresowanych stron, które zgłosiły uwagi na temat wielkości projektów, była za utrzymywaniem uzasadnionej równowagi między dużymi i małymi projektami. Próg budżetowy wynosi od prawie 3 mld EUR do prawie 8 mln EUR. Małe i średnie projekty realizowane w ramach współpracy oferują dobre perspektywy jeśli chodzi o uczestnictwo młodych naukowców i nowych podmiotów (takich jak przedsiębiorstwa typu start-up oraz młode przedsiębiorstwa), w szczególności z państw członkowskich, które dotychczas były mniej zaangażowane. Mniejsze projekty mogą być również lepszym punktem wyjścia dla analizy obiecujących kierunków badań, angażowania się w bardziej ryzykowne badania naukowe, a tym samym pobudzania oryginalności i kreatywności.

- Kształtowanie misji w zakresie badań naukowych i innowacji jako misji ambitnych, ale realistycznych i wywierających znaczne oddziaływanie

Ogólne poparcie dla misji, zwłaszcza jeśli chodzi o potencjalne znaczenie społeczne oraz poprawę oddziaływania i wyeksponowania unijnej działalności w zakresie badań naukowych i innowacji. Misje powinny być ograniczone pod względem ich liczby, łatwe do przekazania, posiadać konkretny budżet i harmonogram, oferować potencjał w zakresie przełomowych rozwiązań i wyraźną europejską wartość dodaną. W centrum uwagi powinna znaleźć się współpraca między dyscyplinami, jaką umożliwiają nienakazowe zaproszenia. Za bardzo ważne uznano zaangażowanie obywateli za pośrednictwem misji. Wszystkie instytucje UE podkreślają znaczenie większego zaangażowania obywateli i maksymalizacji oddziaływania programu ramowego.

- Współprojektowanie i współtworzenie wraz z obywatelami

Kluczowe znaczenie ma bardziej otwarte ustalanie, opracowanie i ocena unijnego programu w zakresie badań naukowych i innowacji; program UE powinien lepiej uwzględniać obawy obywateli. Jednym ze sposobów osiągnięcia tego założenia mogą być „poziomy gotowości społecznej", służące zwiększeniu oddziaływania społecznego. Zainteresowane strony podkreślają również potrzebę wzmocnienia komunikacji naukowej, a także promowania projektów mających na celu rozwój bardziej ambitnych strategii komunikacji, obejmujących wszystkie rodzaje mediów. Szczególną uwagę zwrócono na zapewnienie jasnej komunikacji i upowszechniania w społeczeństwie informacji o oddziaływaniu wyznaczonych misji.

- Wzmocnienie roli nauk społecznych i humanistycznych

Nauki społeczne i humanistyczne oferują wysoki potencjał w zakresie rozwiązywania wyzwań społecznych i realizacji misji, dlatego powinny być lepiej uwzględnione w projektowaniu wspólnych zaproszeń do składania wniosków w ramach programu UE w zakresie badań naukowych i innowacji. .

- Europejska Rada ds. Innowacji powinna przyczynić się do uproszczenia wsparcia i stać się akceleratorem

Wyrażono szerokie poparcie dla tej koncepcji, ale pojawiły się głosy, że nie należy tworzyć dodatkowego poziomu zarządzania. Zamiast tego należy dążyć do określenia luk oraz koordynacji i uproszczenia istniejących unijnych systemów finansowania w dziedzinie innowacji i technologii. Wsparcie dla innowacyjnych MŚP i start-upów ma kluczowe znaczenie, zwłaszcza jeśli chodzi o pobudzanie wzrostu gospodarczego, więc Rada ds. Innowacji powinna uwzględnić wnioski wyciągnięte ze stosowania instrumentu MŚP w ramach programu „Horyzont 2020". Zdania zainteresowanych stron co do sukcesów obecnego instrumentu MŚP są podzielone. Podczas gdy niektóre zainteresowane strony uważają, że instrument ten stanowił znaczący sukces programu „Horyzont 2020", inne krytykują go, wskazując na wysoki wskaźnik nadwyżki wniosków i podając w wątpliwość, czy finansowanie pojedynczych przedsiębiorstw wnosi wartość dodaną UE. Ponadto istnienie Europejskiej Rady ds. Innowacji nie powinno prowadzić do ukierunkowania w mniejszym stopniu na innowacjach stopniowych.

Pobudzenie międzynarodowej współpracy, aby stawić czoła globalnym wyzwaniom

Na temat współpracy międzynarodowej wypowiedziało się wiele zainteresowanych stron, w tym około 70 % państw członkowskich, które przedłożyły stanowiska. Współpraca z państwami spoza Europy powinna zostać wzmocniona i ułatwiona, na zasadzie wzajemnych uzgodnień, w celu przeciwdziałania odnotowanemu spadkowi międzynarodowego uczestnictwa w programie „Horyzont 2020" oraz zwiększenia obecności Europy na świecie poprzez dyplomację naukową. Kilka zainteresowanych stron poruszyło kwestię wykorzystania rezultatów działalności badawczej i innowacyjnej w pierwszej kolejności w Europie. Pojawiły się sugestie, że UE mogłaby przyjąć przepisy w celu zachęcenia podmiotów prowadzących badania finansowane głównie z europejskich funduszy publicznych do wykorzystania wyników tych badań głównie w Europie.

Lepsze gospodarowanie zasobami oraz wspieranie otwartej nauki

Dostęp do danych i wiedzy będących wynikiem projektów finansowanych ze środków UE powinien być otwarty dla wszystkich, zgodnie z zasadami FAIR. Należy utrzymać klauzule opt-out w odniesieniu do programu pilotażowego w zakresie otwartych danych, w szczególności dla przemysłu. Tendencje w zakresie otwartej nauki wymagają wprowadzenia nowych zasad w systemach cytowania i nagród akademickich oraz lepszych umiejętności zarządzania danymi badawczymi. Niektóre zainteresowane strony wspomniały również europejską chmurę dla otwartej nauki, w większości przypadków wyrażając poparcie dla tej inicjatywy.

Uproszczenie systemu wsparcia badań naukowych i innowacji

Obecny system finansowania UE w dziedzinie badań naukowych i innowacji jest postrzegany jako zbyt skomplikowany; należy zapewnić lepsze wzajemne dostosowanie i konkretne powiązania między programami. Należy zakończyć programy lub inicjatywy, które nie przynoszą oczekiwanych rezultatów. Zainteresowane strony pozytywnie wyrażały się o EIT jako próbie uwzględnienia wszystkich stron trójkąta wiedzy i stworzenia transgranicznych sieci innowacji, które byłyby „prawdziwie transeuropejskie". Zainteresowane strony mają jednak świadomość, że wspólnoty wiedzy i innowacji EIT stanowią część instrumentów służących rozpowszechnianiu rezultatów badań naukowych i innowacji i wezwały do ustalenia wyraźnej wartości dodanej i komplementarności z innymi instrumentami.

Synergia z innymi programami Unii jest trudna do osiągnięcia, ale jest ona konieczna

Poprawa synergii z europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi jest bardzo ważna, mimo różnych sposobów realizacji programów. Należy wzmocnić inicjatywę „pieczęć doskonałości", przy czym istotne jest jednoczesne dostosowanie zasad pomocy państwa. Wiele zainteresowanych stron wzywało do zapewnienia synergii między badaniami naukowymi, edukacją i innowacyjnością.

Wzmocnienie procesu programowania strategicznego

Należy poprawić przejrzystość i harmonizację procesu tworzenia programów prac Komisji, w tym zapewnić pełne zaangażowanie państw członkowskich i lepsze dostosowanie struktur doradczych. Często wymieniano także bardziej elastyczne programy prac i lepszą koordynację między służbami Komisji i agencjami wykonawczymi.

Dalsze wysiłki na rzecz uproszczenia

Z zadowoleniem przyjęto starania na rzecz uproszczenia wprowadzone w programie „Horyzont 2020", ale działania te muszą być kontynuowane. Doceniono dwuetapową procedurę składania wniosków, istnieje jednak potencjał dalszego udoskonalenia tego procesu (np. docelowe wskaźniki skuteczności dla drugiego etapu, bardziej szczegółowe informacje zwrotne przekazywane przez oceniających, lepsza równowaga i ukierunkowanie na potrzeby sektorów i dyscyplin). System stawek zwrotu kosztów w ramach programu „Horyzont 2020" funkcjonuje dobrze, chociaż koszty pośrednie dla organizacji nienastawionych na zysk mogłoby zostać zwiększone. Wprowadzenie płatności ryczałtowych mogłoby stanowić ułatwienie, choć należy zachować ostrożność przy wdrażaniu. Należy zapewnić lepszy model sprawozdawczości w odniesieniu do kosztów personelu, a także uprościć wytyczne.

Dostosowanie definicji innowacji i poprawa oceny w celu określenia oddziaływania finansowania w ramach programu ramowego

Konieczne jest lepsze zdefiniowanie i mierzenie oddziaływania, zwłaszcza w odniesieniu do przyszłego podejścia opartego na misjach. Szerszy ogląd oddziaływania powinien obejmować nie tylko skutki ekonomiczne, ale też społeczne, naukowe i kulturowe, a także powinien uwzględniać skutki długoterminowe (przy czym nie powinno to prowadzić do zbyt skomplikowanego systemu pomiaru oddziaływania). Obowiązki w zakresie sprawozdawczości i monitorowania projektów powinny umożliwić postępy w osiąganiu określonych nadrzędnych celów, które mają być mierzone, podczas gdy systemy monitorowania powinny mierzyć zakres, w jakim działania przyczyniają się do rozwiązywania wyzwań społecznych i innych celów programu.

3. WŁĄCZENIE WYNIKÓW KONSULTACJI Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI DO WNIOSKU USTAWODAWCZEGO

Opinie zainteresowanych stron dotyczące struktury i głównych zasad, realizacji i zarządzania programu „Horyzont Europa” zostały przeanalizowane i w miarę możliwości uwzględnione.

W związku z pozytywną opinią zainteresowanych stron utrzymano strukturę trójfilarową i udoskonalono ją w celu wzmocnienia powiązań pomiędzy poszczególnymi filarami, aby zapewnić większe oddziaływanie. Ze względu na ich skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych kluczowe technologie prorozwojowe będą nadal rozwijane w ramach filaru „Globalne wyzwania”. Projekt wszystkich nowych elementów, a w szczególności misji i Europejskiej Rady ds. Innowacji, w pełni odzwierciedla opinie zainteresowanych stron. Obywatele będą uczestniczyć w wyborze najodpowiedniejszych misji, natomiast celem EIC jest uproszczenie istniejących instrumentów wsparcia. Chociaż EIC będzie się koncentrować na przełomowych innowacjach, w ramach programu „Horyzont Europa” nadal wspierane będą innowacje stopniowe za pośrednictwem filaru „Globalne wyzwania” i EIT.

Synergia między różnymi programami finansowania będzie łatwiejsza m.in. dzięki lepszemu funkcjonowaniu pieczęci doskonałości i rozwiązaniu kwestii pomocy państwa. Złożoność systemu badań naukowych i innowacji zostanie w pełni uwzględniona dzięki nowemu podejściu do partnerstw, co doprowadzi do mniejszej liczby, ale bardziej spójnych inicjatyw o większym oddziaływaniu i efekcie mnożnikowym. Ponadto kontynuowane i wzmacniane będzie wsparcie na rzecz państw członkowskich osiągających gorsze wyniki, zapewniane obecnie w ramach programu „Horyzont 2020”.

Jeżeli chodzi o kwestie związane z realizacją, obecny poziom finansowania zostanie utrzymany, a płatności ryczałtowe zostaną zwiększone, przy czym uwzględnione zostaną doświadczenia zdobyte w obecnej fazie pilotażowej. Oddolne zaproszenia będzie stanowić trzon dwóch filarów. Przepisy dotyczące stowarzyszenia z programem „Horyzont Europa” oraz kryteria kwalifikowalności do finansowania zostały zaprojektowane w sposób mający zwiększyć współpracę międzynarodową. Ponadto strategiczne programowanie zaproszeń będzie bardziej przejrzyste i otwarte, aby zapewnić bardziej aktywne zaangażowanie instytucji, obywateli i użytkowników końcowych z UE.